

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Vtrum voluntas humana, ut recta sit, debeat conformari divinæ non solum in voluto formali, sed etiam in voluto materiali?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

hiberi solutio. Prima est, Augustinum solum vel-
le quod ille qui furatur, & dat eleemosynam ex
furto sublata, gravius peccat per accidens,
quatenus scilicet reddit se impotentem ad fa-
ciendam restitutionem, ex quo nova injuria fit
vero domino; & hoc innuunt verba illa: *Sit totum
quod abstulit tribuat*. Verum hæc impotentia non
oritur ex ipsa eleemosyna, quatenus eleemosyna
est, sed ex eo quod ille qui furatur, non habet
unde reddat, quod utique eodem modo seque-
retur, si rem furatam, non in eleemosynam, sed
in ebrietatem, scortationem, aut aliam rem im-
penderet: unde eleemosyna non per se, sed per
accidens tantum influit in illam impotentiam
restituendi, subindeque per accidens tantum
auget peccatum.

Secundò hæc verba, *auget potius peccatum quam
minuat*, explicari possunt de augmento malitiæ,
non quantum ad gravitatem, sed quantum ad
numerum peccatorum; ubi enim Augustinus agit
contra hæreticos, existimantes licitum esse face-
re mala ut veniant bona, sicque licitum esse fu-
rati ad dandam eleemosynam; & ut talem erro-
rem destruat, docet peccatis etiam bona inten-
tione factis, augeri numerum peccatorum; nam
cum talia peccata, etiam si minora sint peccatis
mala intentione factis, revera peccata sint, & bo-
na intentione non totaliter excusentur, ut § præ-
cedenti docuimus, illis multiplicatis, non minu-
tur, sed potius augetur numerus peccatorum.

28 Ad confirmationem dicendum cum Cajeta-
no 2 2. qu. 148. art. 4. dupliciter aliquid posse
habere rationem ultimi finis respectu peccatoris;
primò ut quod, tanquam rem quæ ut ultimus
finis appetitur; secundò ut quo, tanquam ratio-
nem propter quam in illa re ratio ultimi finis
constituitur: v. g. fœmina respectu luxuriosi ha-
bet rationem ultimi finis ut quod, quia est res
quæ ut ultimus finis ab eo appetitur; ejus verò
pulchritudo, quæ est ratio movens & inducens
impudicum, ad hoc ut avertat se à Deo ut ultimo
fine, & ad talem creaturam se convertat, habet
rationem ultimi finis solum ut quo. Quod ergo
habet rationem ultimi finis primo modo, non
minuit, sed auget malitiam peccati: id verò
quod tantum secundo modo est ultimus finis,
potest malitiam peccati seu prævæ electionis mi-
nuere, non quidem ex ea parte quæ malum est,
vel inducens ad malum, sed quatenus aliàs se-
cundum se induit rationem boni, & facit actum
esse minus voluntarium: unde cum isto secundo
modo eleemosyna habeat rationem ultimi finis,
quando movet ad furandum, non auget, sed mi-
nuat malitiam furti.

29 Objicies secundò: Si aliquis ex malo sine eli-
gat aliquid medium bonum, v. g. ex intentione
adulteri eligat ire ad Ecclesiam, vel dare ele-
mosynam, ex bonitate talis medii electi non mi-
nuatur, sed potius augetur peccatum malæ in-
tentionis; cum tunc ex majori inclinatione in
pravum illum finem feratur: Ergo pariter boni-
tas finis intenti non minuit, sed auget malitiam
prævæ electionis. Consequentia patet à paritate
rationis; nam sicut finis est circumstantia elec-
tionis, ita è converso electio est circumstantia
intentionis: Ergo si una non minuit malitiam,
licet sit circa objectum bonum, alia pariter
eam non minuet, quamvis sit circa objectum
honestum.

30 Respondeo concessio Antecedente, negando
consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis

A est, quia finis est circumstantia cui, movens vo-
luntatem ad eligendum, eique præbens ratio-
nem formalem volendi; unde ex bonitate rei in-
tentæ potest minuiere malitiam prævæ electio-
nis, minuendo voluntarium pravum, ut antea
exposuimus: medium autem seu electio est cir-
cumstantia quid respectu intentionis, & se habet
ut ejus effectus, & ut quid consequens ad ipsam;
unde etiam medium sit bonum ex objecto, non
minuitur malitia prævæ intentionis, sed potius
tota malitia intentionis, reducta in ipsam me-
dium, tanquam in ejus effectum, omnemque ejus
bonitatem destruit.

B

ARTICULUS II.

*Utrum voluntas humana, ut recta sit, debeat
conformari divine, non solum in vo-
lito formali, sed etiam in volito
materiali?*

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

C NOTANDUM primò: Quod licet primarè
regula humanorum actuum, quæ est lex æter-
na, præcipue consistit in dictamine intellectus
divini; quia tamen efficaciam & vim obligandi
sumit à voluntate divina, D. Thomas hic art. 9.
inquit utrum bonitas voluntatis humanæ de-
pendeat ex conformitate ad voluntatem divi-
nam? Et respondet affirmativè: quia (inquit)
unumquodq. rectum & bonum est, in quantum
attingit ad propriam mensuram; prima autem
humanæ voluntatis regula seu mensura est divi-
na voluntas; cum illa sit ipsa rectitudo & sancti-
tas per essentiam, & summum bonum, ac ulti-
mus finis: Ergo ad hoc quod voluntas hominis
sit bona, requiritur quod conformetur volunta-
ti divinæ. Unde Augustinus in Psal. 32. exponens
illum versiculum, *Rectos docet collaudare, ait: Re-
ctum cor habet, qui vult quod Deus vult.*

Notandum secundò ex eodem S. Doctore
art. 10. ejusdem questionis, quatuor modis in-
telligi posse, voluntatem nostram conformari
divinæ in operando, secundum quatuor causa-
rum genera. Primò in genere causæ finalis, in-
quantum voluntas nostra vult propter eundem
finem, propter quem divina. Secundò in genere
causæ formalis, quia nimirum eadem est, saltem
analogicè, utriusque forma: & hanc habet quan-
do operatur ex charitate, quæ est analogia divi-
næ dilectionis, ex qua Deus semper operatur,
participatio. Tertiò in genere causæ efficientis,
quatenus Deus vult aut permittit nostram vo-
luntatem velle quod vult, & eam ad volendum
applicat: & hoc modo semper voluntas nostra
conformatur divinæ; quia semper vult quod
Deus efficaciter decernit, aut permittit eam velle,
ut fuscè ostendimus in tractatu de voluntate
Dei, agentes de efficacia divinorum decretorum.
Denique in genere causæ materialis: & hæc
conformitas consumitur ex parte objecti, quod
se habet ut materia circa quam, unde repetitur in
nostra voluntate, quando vult idem objectum
quod divina. Quod ut magis declareretur.

Notandum est tertiò, ex qu. 13. de verita-
te art. 7. in objecto voluntatis esse consideran-
da: unum quod est quasi materiale, scilicet ipse
111

res volita; aliud quod est quasi formale, scilicet ratio volendi, quæ est finis: sicut in objecto visus color est quasi materiale, lux verò quasi formale, quia per eam efficitur color visibilis actu; & sic ex parte objecti duplex conformitas inveniri potest, una ex parte voliti, ut quando homo vult aliquid quod Deus vult; alia ex parte rationis volendi, sive ex parte finis, ut cum aliquis propter hoc vult aliquid propter quod Deus. &c. Hæc appellatur conformitas in volito materiali; illa verò dicitur conformitas in volito materiali. Inquitur ergo, an duplex hæc conformitas cum voluntate divina ad rectitudinem voluntatis humanæ requiratur? Pro resolutione

Norandum quartò, seu potiùs supponendum, quòd quando divina voluntas circa aliquod materiale volitum in particulari non innotebit nobis, non tenemur ei conformari. Unde ante cogitamus divinam voluntatem Beati Angeli inter se paginant & contrariantur, ut dicitur Danielis 10. Et Ecclesia, quia divina providentia & prædestinationis secreta ac decreta ignorat, orat pro omnibus fidelibus ut salutem consequantur æternam, quam vis plures ex illis sint reprobi, quibus Deus non vult conferre vitam æternam. Item David laudatus est à Domino, eo quòd cogitaverat ædificare ipsi templum (quod tamen non erat conforme divinæ voluntati, quæ dispocuerat ut non ipse, sed filius ejus Salomon templum ei ædificaret) quia David talem divinæ voluntatis dispositionem ignorabat. Solum ergo difficultas est, an quando divina voluntas circa aliquod materiale volitum in particulari nobis innotebit, teneamur ipsi conformari. Triplex autem potest nobis innotebere, & manifestari, scilicet per revelationem, per præceptum, vel per operationem: nam eo ipso quod Deus aliquid revelat, præcipit, vel operatur ad extra immediate per seipsum, aut mediantibus causis secundis, ab ipso volitum esse constat: unde præceptum & operatio ad extra inter signa divinæ voluntatis numerantur.

Denique supponendum est, quod etiam si divina voluntas sit nota quocunque ex his tribus modis, non tenemur ei conformari secundum appetitum sensitivum, vel voluntatem ut est natura, sed possumus ei dissentire, & velle oppositum: v.g. licet infirmus ex affectu evidenter cognoscat voluntatem Dei esse ut infirmetur, non tenetur tamen secundum appetitum sensitivum complacere sibi in illa infirmitate, & eam appetere; quoniam appetitus sensitivus naturaliter refugit nocivam & destructivam suppositi, & hæc inclinatio bona est, & à Deo; & idem dicendum de voluntate ut natura, quæ etiam respicit bonum totius suppositi. Unde Christus in hortu olivarum tristabatur, & refugiebat mortem, secundum appetitum sensitivum, & secundum voluntatem ut natura erat, & inclinatio totius suppositi, cum de nostræ naturæ communi dicitur: *Tristis est anima mea usque ad mortem. Pater si possibile est, transeat à me calix iste.* His pro resolutione difficultatis propositæ præmissis,

Dico primò: Homo tenetur voluntatem suam divinæ conformare in volito materiali, seu in fine. Conclusio est certa, & à nomine negatur, nisi forte ab illis qui admittunt opera in individuo indifferentia; hæc enim non tendunt in Deum; seu bonum divinum, tanquam in finem.

Probat primò: Conformari voluntati divinæ in volito materiali, est ipsi conformari in ratione communi & generali, propter quam Deus

A operatur, & quæ est bonum commune totius universi, secundum quod tale bonum ordinatur ad ipsum Deum, & ad ejus gloriam, ut ad finem. Sed voluntas humana non potest in hoc honestè & rationaliter discrepare à divina, ut patet. Ergo homo tenetur conformari voluntati divinæ in volito materiali, saltem negativè, hoc est non discordare positivè ab illa in tali volito.

Probat secundò ratione quam insinuat D. Thomas hic art. 10. in resp. ad 1. ubi ait: *Deus quicquid vult, vult sub ratione boni, & ideo quicumque vult aliquid sub quacunque ratione boni* (non apparentis, sed veri, ut explicat Cajetanus) *habet voluntatem conformem voluntati divinæ, quantum ad rationem voliti.* Unde sic potest formari ratio: Ex hoc actus voluntatis humanæ conformatur voluntati divinæ in volito materiali, quod tendit in bonum divinum, sicut voluntas divina, id est, tanquam in finem: Sed homo in omni sua operatione tenetur, virtualiter saltem & implicite, tendere in bonum divinum tanquam in finem: Ergo & conformari voluntati divinæ in volito materiali. Major patet, Minor probatur. Quilibet actus humanus & deliberatus debet esse honestus & bonus moraliter, cum nullus possit dari actus humanus indifferens in individuo, ut disputatione præcedenti ostendimus: Sed omne opus moraliter bonum, ex se, & ex natura sua tendit in Deum, seu est propter bonum divinum tanquam propter finem ultimum, cum procedat à Deo ut primo principio, & sit quædam participatio bonitatis divinæ. Ergo homo in omni sua operatione tenetur, virtualiter saltem & implicite, tendere in bonum divinum tanquam in finem. Dixi virtualiter saltem & implicite, quia homo non tenetur actu formali & expresso omnes suos actus in bonum divinum tanquam in finem ultimum referre, sed sufficit quod velit operari propter bonum honestum, quod ex propria natura tendit in bonitatem divinam, nisi impedimentum qualis circumstantiæ apponatur.

Dico secundò: Homo non tenetur conformari voluntati divinæ in volito materiali, nisi quando voluntas divina nobis præcepto vel prohibitione manifestatur. Est contra Alesm, D. Bonaventuram, Nominales, & alios antiquos Theologos, quos refert & citat Ildephonsus hic disp. 2. 4. dubio 3.

Probat primò ex D. Thoma, qui expressissimè docet hanc conclusionem, multis in locis, præsertim hic art. 10. ubi ait: *Voluntas humana tenetur conformari divinæ in volito materiali; tenetur enim velle bonum divinum & commune, sed non materialiter.* Et qu. 23. de verit. art. 8. in corp. *Divine inquit voluntati simpliciter in fine conformari tenemur; in volito autem non nisi secundum quod illud volitum consideratur sub ordine ad finem: qui quidem ordo semper debet nobis merito displicere secundum aliquam aliam considerationem, ut potest secundum quod in contrarium finem est ordinabile.* Quibus verbis rationem fundamentalem nostræ conclusionis insinuat, quæ potest sic breviter proponi. Eadem res volita, quæ est objectum materiale voluntatis, potest esse bona secundum rationem universalem, & mala secundum rationem particularem: Ergo potest simul esse rectè volita à Deo ut auctore & provisor universali, & nolita ab homine ut causa particulari. Consequentiâ patet: quia tam voluntas quæ vult rem ut habet rationem boni, quam quæ non vult illam ut habet rationem mali, bona est. Antecedens probatur: nam, ut inquit

S. Thomas, *Voluntas fertur in suum obiectum, secundum quod a ratione proponitur: contingit autem aliquid a ratione considerari diversi modo, ut quoddam sub una ratione est bonum. & secundum aliam rationem non bonum.* Unde si intellectus Dei, qui est creator & gubernator universalis omnium, proponat ejus voluntati aliqua obiecta mala & disconvenientia, puta pestem, bellum, mortem, aut alias miseriae & calamitates, ut conducant ad manifestationem suae justitiae, aut misericordiae, vel ad bonum & pulchritudinem universi, illa erunt bona & convenientia respectu voluntatis divinae, mala autem & disconvenientia voluntati humanae; quia intellectus humanus, cum sit particularis, ea non proponit sub ratione illa generali, boni, sed ut mala & nociva proprio supposito cuius voluntas est inclinatio: Ergo, &c.

Hæc ratio illustrari potest exemplo occisionis latronis, quæ secundum rationem universalem, & relationem ad bonum commune respicitur, quæ ratione eam considerat Judex, bona est; sicut que Judex, dum vult occisionem latronis, quia justa est, bonam voluntatem habet: secundum rationem verò particularem, quatenus scilicet est privatio vite latronis, familiae disconveniens, quæ ratione eam considerant uxor & filii ipsius, mala est, sicut que voluntas uxoris, & filiorum, nolentium maritum, aut patrem occidi, est etiam bona. Cum ergo patitur eadem res, v.g. mors hominis, relativa ad communem ordinem universi, vel propter ostensionem divinæ justitiæ, possit esse bona, mala verò respectivè ad filium hujus hominis, qui ejus patrocinio orbatus manet, & ad quem non attinet communis ordo universi, aut divinæ justitiæ; poterit simul justè & rationabiliter esse volita à Deo, & nolita ab homine. Unde Augustinus in Enchir. cap. 101. ait: *Aliquando bona voluntate homo vult aliquid, quod Deus non vult. Tanquam si bonus filius patrem vult vivere, quem Deus bona voluntate vult mori.* Similia habet Anselmus in libro de voluntate Dei, ad medium & in libro de similitudinibus cap. 159. ubi hæc scribit: *Non semper debemus velle quod Deus vult, sed hoc debemus velle quod Deus vult nos velle, debere. Voluit enim Deus B. Martinum ab hac vita tollere, sed si ejus discipuli hoc tunc voluissent, crudeliter exissent; at noluerunt quod Deus noluit, sed voluerunt quod Deus voluit eos velle debere, & viam justitiam tenuere.*

Confirmatur: Omnes res nobis molestas & nocivas scio in particulari esse factas à Deo, subindeque ab ipso volitas, ut venenum, aegritudinem, ardorem solis, combustionem ignis, muscas, pulices, culices, serpentes, &c. & tamen non teneor omnia ista velle; quia molesta & nociva sunt; seu possum ac debeo ea fugere & vitare; Ergo non omni volito materiali teneor conformari, tamen sciam in particulari esse volitum à Deo, sed possum illud respuere, & media ad illud vitandum inquirere, & adhibere.

Adverte tamen, quod quando aliquis adhibet hujusmodi media voluntati divinae opposita, non debet id facere ex intentione repugnandi voluntati Dei, seu impediendi efficaciam & ordinationem ipsius providentiæ, aliàs peccaret; sed solum ut repellat à se id quod sibi nocivum & molestum est.

Adverte etiam me dixisse in conclusione hominem non teneri conformari voluntati divinae in volito materiali, nisi quando voluntas divina nobis præcepto vel prohibitione manifestatur: quia hoc est discrimen inter voluntatem Dei præcipientem,

vel prohibentem aliquid, & omnes alias, ut voluntatem beneplaciti, consilii, permissivis, quod hæc voluntas præcipientis, vel prohibentis, habet annexam voluntatem obligandi hominem ad agendum vel non agendum aliquid, quod non habent alie voluntates. Unde D. Thomas 2. 2. qu. 104. art. 4. ad 3. ait: *Etsi non tenetur homo velle quod Deus vult, semper tamen tenetur velle quod Deus vult eum velle; & hoc homini præcipit ut tenetur per præceptum divinum: & ideo tenetur homini in omnibus, divinis præceptis obedire.*

S. II.

Solvuntur objectiones.

Objectiones primò contra secundam conclusionem; D. Thomas in 1. dist. 48. qu. unica art. 4. docet, quòd licet voluntas ut natura, & appetitus sensitivus, possint refugere id quod Deus vult, deliberatè tamen voluntate tenemur conformari divinæ voluntati in volito. Ubi loquitur apertè de volito materiali; nam respectu voliti formalis non habet locum appetitus sensitivus, aut voluntas ut natura, cum non possint attingere finem propter quem Deus operatur. Et qu. 23. de verit. art. 8. ad 3. ponit differentiam inter voluntatem Prælati & Dei, atque, *Quòd voluntas Prælati non est regula nostra voluntati, sicut divina voluntas, sed præceptum eius.* Ergo juxta D. Thomam ista obligatio conformandi nos divinæ voluntati, non est regulanda per præceptum, sed per simplicem voluntatem.

Propter hæc testimonia Conradus hic super art. 10. & Suarez tract. 3. disp. 11. se. & ultimè, existimant S. Thomam esse in ea sententia, quòd voluntas humana deliberata, tenetur conformari divinæ in volito materiali. Verùm cum S. Doctor tam clarè & perspicuè locis supra adductis sententiam nostram expresserit, de ejus mente non est dubitandum, sed ista loca debent juxta ea quæ in aliis expressè docet exponi. Unde ad primum dicendum est, D. Thomam loqui de voluntate deliberata, ut sequitur cognitionem apprehendentem rationes superiores & divinas; quam voluntatem contraponit appetitui sensitivo, & voluntati ut est natura, quæ non respiciunt superiores rationes, & motiva, quibus divina voluntas movetur, sed solum particulares & proprias, quæ sibi naturales sunt: si autem accipiendo voluntatem, tenemur conformari voluntati divinæ in volito etiam materiali; quia tunc volitum illud non consideratur secundum se & absolute, sed prout stat sub ordine ad finem, ad quem Deus illud ordinat, subindeque ipsam volitum formale, id est motivum ipsius voluntatis divinæ, involvit.

Ad secundum respondetur, D. Thomam loqui de voluntate divina pro volito formali; quia dicit voluntatem Prælati non esse regulam nostræ voluntatis, sicut est voluntas divina, sed præceptum ejus; constat autem voluntatem divinam esse regulam, non ratione voliti materialis, sed ratione voliti formalis: quia formalis ratio volendi in Deo est ipsa justissima rerum omnium dispositio, cui semper tenemur conformari; ratio autem formalis quæ movetur Prælati, est particularis quædam ratio & dispositio, cui subditus non tenetur conformari, nisi ad sit præceptum.

Objectiones secundò: Nos patimur in oratione

dominica, ut fiat voluntas Dei in terra sicut in celo: At in celo Beati conformantur voluntati divinæ, non solum in volito formali, sed etiam in materiali, ut concedit D. Thomas hic art. 10. ad 1. Ergo & in terra debent viatores voluntatem suam conformare divinæ, etiam in volito materiali: maxime cum voluntas Dei in omni suo volito sit iustissima, & rectissima, & volitum divinum, utpote primum in tali genere, sit regula, & mensura cæterorum. Adde quod ad perfectam amicitiam requiritur concordia voluntatum, seu quod amici habeant idem velle & nolle. Denique 1. Regum 16. Dominus increpavit Samuelem, eo quod lugeret Saulem, quem ipse reproboverat, dicens: *Vsq; quæ tu luges Saul, cum ego proiecero eum ne regnet?* Sed non est credibile Prophetam tunc didicidisse à voluntate Dei in volito formali (esset enim opponere se divinæ providentiæ, & peccatum mortale) sed solum in volito materiali, ex amore Saülis, quem ipse in regem unxerat: Ergo non solum in volito formali, sed etiam in materiali, tenemur conformari voluntati divinæ.

Respondeo hæc verba orationis dominicæ, *fiat voluntas tua sicut in celo & in terra*, vel esse intelligenda de voluntate præceptivæ; & per eam nos petere à Deo, ut in omnibus in terra divinis obtemperemus præceptis, sicut Beati in celo semper obediunt Deo in omnibus, ut ex Augustino exponit S. Thomas in Catena, super hæc verba, & 2. 2. qu. 83. art. 9. ad 1. & 1. part. quæst. 19. art. 11. Vel si sit sermo de voluntate Dei respectu cuiuscunque voliti, solum denotare nos debere conformari divinæ voluntati in quocunque volito, non secundum se & absolute, sed prout stat sub ordine ad finem ad quem Deus illud ordinat, velleque ut ordo divinæ voluntatis in omnibus impleatur. Quod verò in patria omnes conformentur divino volito etiam materiali, est propter illius statûs perfectionem, ubi cognitâ Dei voluntate, operantur solum secundum rationes æternas & superiores, & sub illo motivo quo Deus vult res illas: sed nobis operantibus juxta particulares & temporales rationes, licitum est velle oppositum secundum illas rationes, imò aliquando ad id tenemur, ut infra patebit.

Neque obstat quod voluntas Dei in omni suo volito sit iustissima & rectissima: tum quia non tenemur velle omne quod iustum & rectum est, nisi ad sit præceptum: tum etiam quia cum voluntas Dei sit altioris & universalioris ordinis, & respiciat ea quæ vult sub universaliori motivo, quam voluntas creata, aliquando id quod iustum & rectum est respectu Dei, ut universalis provisoris, non est iustum nec rectum respectu causæ particularis, ut patet in permissione peccatorum & damnatione reproborum, quæ Deus rectè & iustè vult, & quæ ego velle non possum, quia voluntas mea operatur secundum rationes particulares, & ad me non pertinet gubernatio universalis.

Non obest etiam quod voluntas nostra debeat conformari primo volito, quod est regula & mensura cæterorum: nam ut ait D. Thomas qu. 24. de verit. art. 8. ad 3. ex his quæ propofuerat in argumento, sed contra: *Primum volitum à Deo, quod est mensura & regula omnium aliorum volitorum, est finis voluntatis eius, scilicet sua bonitas; omnia enim alia non vult, nisi propter hunc finem; & ideo dum voluntas nostra divina voluntati conformatur in fine,*

A ad primum volitum omnia volita nostra regulantur.

Ad id quod additur de lege perfectæ amicitie requirentis concordiam voluntatum, respondet similiter in resp. ad 2. *Quod amicitia consistit in concordia voluntatum magis quoad finem, quam quoad ipsa volita: plus enim esset amicus febricitanti medicus, qui ei vinum negaret propter desiderium sanitatis, quam si veller eius desiderio satisfacere de vini potatione, in periculum sanitatis.*

Deinde dico, non eodem modo loquendum esse de legibus amicitie cum Deo, & cum hominibus: nam voluntas Dei est universalissima, & completur omnia; unde non solum vult aliquid fieri, sed etiam vult aliquid illi rei contrariari & in oppositum conari: quare cum Deo implet leges amicitie, non solum qui vult aliquid quod à Deo volitum & factum est, sed etiam qui rei illi contrariatur, & conatur ad oppositum (excludo præcepto) quia id totum completur voluntas talis amici.

Ad aliud de Samuele, lugente Saulem, respondeo, verba illa non dici per modum increpationis, quasi peccaverit Samuel lugendo Saulem, sed per modum repulæ orationis ejus: quia in hoc non erat exaudiendus Samuel pro Saule; cum Deus decrevisset eum abjicere.

Objicies tertio: Homo tenetur conformari volito divino formali, ut diximus in prima conclusione: Ergo & materiali. Probatur consequentia: quia volitum Dei formale non reperitur in abstracto, sed in concreto, & applicatum isti vel illi materię: Ergo si homo tenetur conformari volito divino formali, tenetur etiam materiali & particulari volito conformari.

Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens: debet conformari volito materiali, secundum se & absolute, nego: ut subest formali, & stat sub ordine ad finem, concedo. Solutio est D. Thomæ loco supra adducto ex qu. 23. de verit. art. 8. ubi ait: *Divina voluntati simpliciter in fine conformari tenemur: in volito autem non, nisi secundum quod illud volitum consideratur sub ordine ad finem, &c.* Unde ibidem in resp. ad 4. & 5. docet, quod hoc modo voluntas humana Christi, & B. Virginis, conformis fuit voluntati divinæ volenti Christum mori: nam quamvis Christus, dicens Marth. 26. *Pater mi. si possibile est, transeat à me calix iste,* & B. Virgo dolens de Filii morte, nolent passionem illam in se consideratam, volebant tamen illam, ut erat volita à Deo ob redemptionem generis humani, & prout stabat sub ordine divinæ voluntatis & providentiæ.

Ad complementum hujus quæstionis quæ. 54 res, an licet homo non teneatur semper conformari voluntati divinæ in volito materiali, id tamen semper licitum & laudabile sit?

Respondeo id quidem regulariter loquendo esse bonum & laudabile; interdum tamen non licere, sed esse malum & peccatum.

Prima pars patet: Tum quia bonum & laudabile est quod nos viatores, quantum possibile fuerit, conformemur in operando Beatis: At Beati non solum in volito formali, sed etiam in materiali conformantur voluntati divinæ: Ergo talis conformitas, regulariter loquendo, est bona & laudabilis; imò veluti quedam imago & expressio, seu prægustatio & participatio futuræ beatitudinis. Tum etiam quia cum voluntas Dei sit prima regula totius sanctitatis, tanto magis homo perficitur & sanctificatur, quanto in-

timis

timius divinae voluntati conjungitur. Addo, quod in tali conformitate consistit perfectissimum exercitium charitatis, ut ostendunt Gratenensis, Rodriguez, & alii Doctores mystici.

55 Secunda verò pars suadetur: Licet quodlibet volitum materiale Dei, comparatione ad ipsum Deum ut generalem provisorum, & universi gubernatorem, semper sit melius, non tamen respectu nostri: quia nos aliquando tenemur attendere ad rationem aliquam particularem præcepti, vel nocenti proximi, vel scandali; & sic sæpe erit conveniens, quod sub illis rationibus particularibus, non ipsum, sed oppositum prosequamur.

56 Confirmatur: Si quis videat patrem suum mori, & mori in peccato mortali, & per consequens esse damnatum, ex ipso opere videt id esse voluntatem Dei, aliàs non sic eveniret: Sed non est bonum & laudabile quod filius velit mortem & damnationem æternam patris, imò ex charitate & pietate tenetur ei velle & procurare vitam & salutem æternam: Ergo tunc non est bonum & laudabile convenire cum voluntate divina in volitum materiali, secundum se & absolute sumpto. Quod addo: quia si tale volitum consideretur ut subest rationi formali sub qua volitum est à Deo, bonum est illi conformari; omne enim volitum à Deo, sub illa ratione sub qua est ab ipso volitum, iustum & sanctum est: unde Beati in celo qui operantur solum secundum rationes æternas & superiores, & nihil volunt nisi sub eo motivo sub quo est volitum à Deo, complacent sibi de morte & damnatione parentum, imò & de permissione peccatorum, & tota serie reprobationis aliorum sibi revelata à Deo, juxta illud Psalmi 57. *Latabitur iustus cum viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatorum.*

DISPUTATIO VII.

De moralitate actus exterioris.

Ad questionem 20. Divi Thoma.

PLURA disputari solent de bonitate & malitia actus exterioris, quæ ex supra dictis facile intelligi possunt: unde pauca de his nobis hic superflua dicenda.

ARTICULUS UNICUS.

an actus exterior aliquid bonitatis vel malitiae addat ad voluntatem efficacem eiusdem exterioris actus.

3 **C**ERTUM est de fide, actum exteriorum, interiori supposito, veram bonitatem & malitiam moralem habere: cum illo supposito sit liber, & rationi conformis vel difformis. Unde in octo primis Decalogi præceptis, vel præcipiuntur, vel prohibentur actus exteriores: certum est autem quod à Deo non prohibentur nisi mala, nec præcipiuntur nisi bona. Item passim tam in veteri quam in novo Testamento reprehenduntur plures actus interiores, & alii laudantur:

A quod evidens argumentum est, aliquos esse malos, & alios bonos moraliter.

Hoc supposito, inquirimus an actus exterior addat bonitatem vel malitiam ad interiorum, à quo imperatur; vel extrinsecè tantum ab eo bonus aut malus denominetur, sicut utina extrinsecè tantum dicitur sana à sanitate quæ est in animali?

B Scotus quodlib. 18. art. 3. existimavit actum exteriorum addere bonitatem vel malitiam actui interiori, quorumcunque efficaciam; ita ut plus bonitatis moralis habeat voluntas dandi elemosynam cum actu dandi, quam extrinsecè impedita; & plus malitiae voluntas occidendi hominem, occasione securæ, quam impedita. Eandem sententiam tenent ejus Discipuli, Liguorius, Tartaretus, Bassolius, Rada, & alii quos refert & sequitur Franciscus Felix tractatu de bono. & malo. cap. 9. difficult. 1. Quibus ex parte subterit Valquez hic disp. 37. cap. 5. ubi docet actus omnino externos, ut furari, occidere, &c. esse formaliter malos primariò & per se, & non solum per denominationem à malitia interiorum; de bonitate verò asserit eam non inveniri formaliter, nisi in actu voluntatis.

C Oppositum docere Magister Sententiarum in 2. dist. 42. & ibi Albertus Magnus, S. Bonaventura, Richardus, Durandus, & D. Thomas hic art. 4. cum omnibus ejus Discipulis quos sequuntur plures ex Recentioribus. Unde

S. I.

Conclusio negativa statuitur.

DICO igitur: Actus exterior, qui est mera executio interioris actus voluntatis, non addit illi bonitatem vel malitiam simpliciter in ordine ad præmium vel pœnam essentialem, sed solum secundum quid, & in ordine ad præmium vel pœnam accidentalem; sique non simpliciter, sed solum secundum quid hominem meliorem aut peiorem efficit.

Prima pars hujus conclusionis in primis colligitur ex Scriptura, & SS. Patribus: Deus enim Genes. 22. dixit Abraham: *Quia fecisti hanc rem, & non peperisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi.* Ubi apparet quod Dominus efficacem Abrahamæ voluntatem non distinguit ab actu, in executione non posito ex impedimento exteriori, & ad eò gratam voluntatem ipsius habuit, ac si verè occidisset filium. Unde Chryostomus homil. 47. in Genesim verba illa expendens, subdit: *Quantum ad voluntatem creverat dextram Patriarchæ, & per eum pueri immerat gladium, postquamque obtulerat sacrificium: Et idcirco Dominus, quasi sacrificio respectu consummato, laudat iustum.*

Item Marci 12. & Lucæ 21. duo minuta, quæ vidua pauper misit in gazophylacium, anteponuntur à Salvatore magnis divitum elemosynis: quia scilicet voluntas in ea fuit major, & non ex opere, sed ex voluntate desumitur bonitas seu meritum, quando deest facultas. Unde Cyprianus tract. de operib. & elemosyn. sic ait: *Vidua cum videret Dominum, non de patrimonio, sed de animo opus eius examinans, & considerans non quantum, sed quantum dedisset, dixit: vidua ista plus omnibus misit in dona Dei.* Hinc Augustinus conc. 1. in Psal. 105. infert nullum esse quantumcumque pauperem, qui non possit habere elemosynæ meritum: quia (inquit) si non habet saccus vel arca quod dicit, &c.